

MAKEDONYA TÜRKLERİNİN YAZI DİLİNDE SÖZCÜK
DÜZEYİNDE YAPILAN DİL YANLIŞLARI

LEXICAL ERRORS IN THE WRITTEN LANGUAGE OF THE
MACEDONIAN TURKS

Hülya SKUKA*
Taner GÜÇLÜTÜRK*

Özet

Bir dilde birliği, anlaşma kolaylığını sağlamak için kullanılan dil yazı dilidir. Birleştirici ve ağız ayrılıklarını silici özelliği olan yazı dilinin, kullanıldığı her yerde aynı olması gerekir.

Ancak iki dilli ya da çok dilli ortamlarda yaşayan toplulukların dillerinde meydana gelen değişiklikler, sadece konuşma dilinde kalmayıp yazı dilini de etkilediği için bu toplulukların yazı dilinde, ortak yazı dilinden sapmaların belirdiğini görmek mümkündür.

Bu çalışmada, çok dilli bir ortamda yaşayan Makedonya Türklerinin, Türkiye Türkçesi yazı dilinden her alanda farklılık gösteren yazı dili ele alınmış ve dil etkileşiminin, sözcük düzeyinde hataların yapılmasında önemli bir etken olduğu konusuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Üç bölümden oluşan bu çalışmada, Makedonya Türklerinin yazı dilinde yanlış anlamlandırılan, yanlış yazılan ve gereksiz yere kullanılan sözcüklerin bulunduğu cümle örneklerine ve bunların düzeltilmiş şekillerine yer verilmiştir.

Birey, toplum ve dil açısından büyük önem arz eden yazı dilinde yapılan dil hatalarını fark etmek, bunların nedenlerini kavramak ve bu hataları düzeltmekle, dilimizde meydana gelen bozulma ve yabancılaşmanın önüne geçilmesine ve bu topraklarda dil bilgisinin ve bilincinin geliştirilmesine katkıda bulunabiliriz.

Anahtar Kelimeler: İki Dillilik, Dil Etkileşimi, Dil Karışması, Yazı Dili, Dil Hataları

---

* Doç.Dr. , Kiril Metodi Üniversitesi Üsküp “Aziz Kliment Ohridski” Pedagoji Fakültesi, Üsküp Makedonya ahskuka@gmail.com

* Dr., Priştine Yunus Emre Enstitüsü, Pitiştina-Kosova tanergucluturk@gmail.com

Abstract

Written language is used for unity and communication ease. The written language must be the same everywhere as it has a feature which unites and eliminates the differences in dialects. However, it is possible to observe some deviations in the written language of the societies that are bilingual or multilingual as they reflect the language variations in both spoken and written forms of the language.

This study aims to study the written language of the Macedonian Turks who live in a multilingual setting as it is different from the written form of Modern Turkish. It also aims at highlighting the importance of language interaction as a factor in making lexical errors.

The present study which has three parts contains sample sentences with semantically ill-formed, misspelled and misused words in the written language of the Macedonian Turks together with the corrected forms.

We believe that we can raise awareness in noticing language errors, understanding the reasons behind, and correcting these errors in the written language as it is highly important for the individual, society and language. By doing so, we can prevent language deterioration and alienation in these settings, and we can contribute to the correct usage of the language and improve language awareness.

Key Words: *Bilingualism, Language Interaction, Language Interference, Written Language, Language Errors.*

1. Giriş

Sözcükler, insanlar arasında bir anlaşma, bir iletişim aracıdır.

İnsanlar gibi toplumlar da çeşitli yönlerden farklıdır. Yansıtma biçimi, insandan insana, toplumdaki topluma değişir.

Her toplumun kendine özgü bir dili, her dilin kendine özgü bir anlama ve düşünme yolu vardır. “Aynı kökten gelen, aynı kelimeleri, aynı sözdizimini taşıyan *İngilizce* ile *Amerikan İngilizcesi* ayrı iki dil olarak oluşmaktadır. Bunun nedeni, ırk birliğine, kültür birliğine karşın, iki ulusun ayrı yaşama koşulları içinde ayrı kültür gelenekleri edinmiş olmalarıdır. Bundan dolayı dil duyuncuları değişmiştir...”¹

Wilhelm von Humboldt (1767-1835), “...ayrı ayrı dillerin sözcükleri aynı kavramı gösterebilirler bile, hiç bir zaman gerçek eşanlamlı değildirler.” diyerek, her dilde özel bir dünya görüşü olduğunu savunur. (Aksan, 1998, s.70)

B.L. Whorf a göre, her toplum, kendi düzeninin koşullarına göre gerekli sözcükler yapar ve kullanır. (Aksan, 1998, s.70)

---

¹ Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara 2007, s. 554.

Örneğin: “*Giymek* sözcüğümüzün anlattığı iş, Fransızcada *se vêtir, mettre* ‘koymak’, *porter* ‘taşımak’ eylemleriyle de anlatılır.”²

“Bir müzik aletini seslendirmek, dilimizde *çalmak* fiili ile, İngilizce’de ise *play* (oyynamak) fiili ile karşılanır.”³ (Deniz, 1990, s. 41)

Doğan Aksan, “Yabancı dilden parçaları dilimize çevirirken ya da kendi dilimizdeki tümceleri yabancı dile aktarırken çoğu kez kendi dilimizle düşünür, kendi sözcüklerimizin anlam çerçevesi içine giren anlamları, kendi dilimizin sözdizimini temel alırız.” der.⁴ (Aksan, 1998, s.70)

Fakat bu görüş, bir arada iki dil konuşan toplumlar, dolayısıyla Makedonya’da yaşayan Türk toplumu için geçerli değildir.

Makedon toplumuyla içiçe yaşayan ve günlük hayatta her alanda Makedonca sözcük, terim, kavram ile karşılaşan Makedonya Türkleri, kendi ana dillerinden çok, Makedonca düşünüp konuşmak gereği ile karşı karşıya kalmışlardır.

Dillerin birbirleriyle ilişkisi konusunda önemli ve tanınmış bir araştırma yapan *U. Weinreich*,⁵ bireyin çeşitli nedenlerle ve değişik koşullar altında, ikinci bir dili anadiline yakın düzeyde öğrenmesi durumuna *iki dillilik* adını verir. İki dilin değişmeli olarak aynı kişi tarafından kullanılması ve dillerin birinde, ötekinin etkisiyle değişmeler olması sonucunda *dil karışmasının* doğduğunu belirtir. (Weinreich, 1953, s. 1)

Mackey ise, dil karışmasını, bir dilin özelliklerini, bir başka dili konuşur ya da yazarken kullanmak olarak açıklar.⁶ (Mackey, 1968, s. 569)

Diller arasındaki ilişkiler sonucunda, bir dilden ötekine geçen öğelerin başında kelimeler gelir. Demek ki, dil karışmasından en çok etkilenen dillerin *kelime varlığıdır*.

Miryana Teodosiyeviç, “Kelime alışverişi, yapı bakımından farklı diller arasında bile mümkün olduğu için, en çok görülen dil karışması biçimidir.

² Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, TDK Yayınları, Ankara, 1998, s. 70.

³ Emel Deniz, “Yugoslavya’da Yayınlanmış Türkçe Öykülerde Dil Yanlılıkları”, *Çevren Bilim/Kültür Dergisi*, Tan Yayınları, sa. 79-80 (Eylül-Ekim, Kasım-Aralık), Rilindya Basımevi, Priştine 1990, s. 41.

⁴ Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, op. cit., 76.

⁵ Uriel Weinreich, *Languages in Contact*, New York, 1953, s. 1.

⁶ W. F. Mackey, *The Description of Bilingualism: Readings in the Sociology of Language*, J. A. Fishman, The Hague-Paris, 1968, s. 569.

Karışmanın oranı yapı bakımından dillerin benzer olup olmamasına bağlıdır.” şeklinde açıklamada bulunur.⁷ (Teodosiyeviç, 1990, s. 44)

Bir arada yaşayan toplumların dillerini, bu dillerin kelime varlığını, toplumlar arasındaki kültür, ticaret ve siyaset ilişkileri etkilediği gibi, edebiyat alanındaki etkilerin de önemi çok büyüktür. *Doğan Aksan*, bu etkilerin, değişik toplumların bir arada, iç içe yaşadıkları yerlerde, dillerin çehresini değiştirecek kadar büyük ölçüde olduğunu belirtir.⁸ (Aksan: 1980, s.139)

Bir dilde, öteki dilin etkisiyle olagelen değişiklikler, *Weinreich*'in tanımıyla *sapmalar*,⁹ sadece konuşma dilinde kalmayıp, yazı dilini de etkilemektedir. (Weinreich, 1953, s.15)

İşte, Makedonya topraklarında Makedonlarla bir arada yaşayan Türkler de, bahsettiğimiz etkilerin sonucu olarak, Makedonca düşünüp Türkçe konuştukları gibi, yazmaya, ana dilleri yerine, Makedon dilinin bazı kurallarını, bu dildeki kelimelerin anlamlarını, bu dilin anlatım yollarını temel almaya başladılar. Sonuçta bir süre sonra bu topraklarda, Makedonca kokan bir Türkçe ile konuşulmaya ve yazılmaya başlanmıştır.

Okuyan ve dinleyen üzerinde en çok etkili olan yazar, aydın ve gazetecilerimiz, her ne kadar standart Türkçe'nin kurallarına bağlı kalarak yazmaya, yazı dilini Makedoncanın etkisinden korumaya çalıştılsa da, bu imkansız kalmıştır. Özellikle çeviri yazılarında birçok aksaklıklar ortaya çıkmıştır. Bu aksaklıklar genelde, farklı anlatım yollarına ve olanaklarına sahip olan Makedoncadan Türkçeye yapılan çeviriler esnasında, kelimelerin dilimize olduğu gibi aktarılmasından kaynaklanmıştır. Bunun sonucu olarak, Türkçe kelimeler, gerçek anlamlarıyla değil, bunlara yanlış anlamlar verilerek kullanılmıştır. Dil karışmasının yanı sıra yapılan hataların bir kısmı, o yıllarda Türkiye ile yaşanan kopukluğun ve dolayısıyla standart Türkiye Türkçesi ile direkt ilişkilerin olmayışının sonucu olarak, Türk dil bilgisinin ve bilincinin yeterince gelişmiş olmamasından da kaynaklanmıştır.

Bu çalışmada, Makedonya Türklerinin yazı dilinde sözcük düzeyinde yapılan dil hataları ele alınacaktır.

⁷ Miryana Teodosiyeviç, *Yugoslavya Türkleri'nin Basın Dili Üzerine Lengüistik Bir Araştırma I*, Çevren Bilim/Kültür Dergisi, Tan Yayınları, s. 75 (Ocak-Şubat), Rilindya Basımevi, Priştine, 1990, s. 44.

⁸ Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, op. cit., 139.

⁹ Weinreich, *Languages in Contact*, op. cit., 15.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Makedonya Türklerinin yazı dilinde yapılan dil hatalarının altını çizmek, bunların nedenlerini kavramak ve bu hataları düzeltmekle, dilimizde meydana gelen bozulma ve yabancılaşmanın önüne geçilmesine ve bu topraklarda dil bilgisinin ve bilincinin geliştirilmesine katkıda bulunabilmektir.

Yöntem: Bu çalışmada doküman analizi yöntemi uygulanmıştır. Dokümanlar, araştırmalarda etkili bir biçimde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsar.

Malzeme: İnceleme materyali olarak, Makedonya'nın başkenti Üsküp'te yayınlanan "Sevinç" dergisinin belli sayıları kullanılmıştır. Bu sayılar taranmış ve sözcük düzeyinde yapılan dil hataları tespit edilerek bu hataların yer aldığı cümleler fişlenmiş ve incelenmiştir. Fişlenen cümlelerin sayısı bin beş yüzün üzerindedir. Tabii bu çalışmada, bir makalenin sınırlarını aşmamak gayretiyle çok sınırlı sayıda örneğe yer verilmiştir. Yazılı materyal olarak kullandığımız "Sevinç" dergisinden alıntı yapılan hatalı cümle örneklerinin altında düzeltilmiş ve doğru şekilleri verilmiştir. Alıntı cümlelerin hangi yıla, aya, sayıya ve sayfaya ait olduğu, her cümlenin altında veya yanında, parantez içinde belirtilmiştir.

2. Yanlış Anlamla Kullanılan Kelimeler

Makedonya Türklerinin yazı dilinde, genelde, Makedonca'nın etkisiyle, bazı kelimeler, bunlara yanlış anlamlar yüklenerek kullanılmış ve dolayısıyla dilimize yabancı olan anlatımlar, anlamı olmayan söz dizileri ortaya çıkmıştır.

Türkçe kelimelerin yanlış anlamlandırılmasının diğer bir nedeni de, anlamları birbirine yakın olan kelimelerin rastgele kullanılması, cümlede anlatılmak istenene en uygun olanın seçilmemesinden ileri gelmektedir.

Dilimizde kelimelerin büyük bir çoğunluğunun birkaç anlamı vardır. Yazıda anlam inceliklerinin iyi değerlendirilmesi ve düşünceyi en iyi biçimde belirtecek olanların seçilmesi gerekir.

Y/ ... babasının adını bilmediği **sözleri** kulaktan kulağa taşınmaya başladı.

(SÇ, Eylül 1980, sa.1, s.8) Mustafa Karahasan

D/ ... babasının adını bilmediği **haberi** kulaktan kulağa taşınmaya başladı.

Y/ Sevim gerçekten babasını **bilmiyordu**.

(SÇ, Eylül 1980, sa.1, s.8) Mustafa Karahasan

D/ Sevim gerçekten babasını **tanımıyordu**.

Y/ O yerde daha sonraları anıt dikildi ve onun **aynı** sözleri yazıldı.

(SÇ, Aralık 1980, sa.4, s.2) Çeviri
D/ *O yerde daha sonraları anıt dikildi ve onun sözleri **aynen** yazıldı.*

Y/ *Her günkü **yükletme arabası**...*
(SÇ, Eylül 1967, sa.1, s.27) Çeviri
D/ *Her günkü **yük arabası**...*

Y/ *Çocuklarsa herbir hareketlerini izliyor, zaman zaman da **söz atıştırıyorlardı**.*
(SÇ, Eylül 1967, sa.1, s.20) Hasan Mercan
D/ *Çocuklarsa herbir hareketlerini izliyor, zaman zaman da (söz)* **atıştırıyorlardı**.*

Y/ ***Pijamalarını çekip** kısa pantolonlarını, ak mayosunu giydi.*
(SÇ, Ekim 1967, sa.2, s.7) İskender Müzbeğ
D/ ***Pijamalarını çıkarıp** kısa pantolonlarını, ak mayosunu giydi.*

Y/ *"Terzi mahallesi"nde **arkadaşlarıyla birleşti**.*
(SÇ, Ekim 1967, sa.2, s.7) İskender Müzbeğ
D/ *"Terzi mahallesi"nde **arkadaşlarıyla buluştu**.*

Y/ ***İki dakika gitmedi** ki Ahmet Ülker'le birlikte kıyıya çıktı.*
(SÇ, Ekim 1967, sa.2, s.8) İskender Müzbeğ
D/ ***İki dakika geçmedi** ki Ahmet Ülker'le birlikte kıyıya çıktı.*

Y/ *Kızkardeşi Güler bahçedeki çiçeklerin yanında bitişen **otları çıkarıyordu**.*
(SÇ, Ekim 1967, sa.2, s.8) İskender Müzbeğ
D/ *Kızkardeşi Güler bahçedeki çiçeklerin yanında bitişen **otları yoluyordu**.*

Y/ – *Baba, dedi, ne olur senin şiirlerinden bir tane ödünç ver bana, büyüdüğüm zaman **çeviririm**.*
(SÇ, Ekim 1967, sa.2, s.10) Necati Zekirya
D/ – *Baba, dedi, ne olur senin şiirlerinden bir tane ödünç ver bana, büyüdüğüm zaman **iade ederim**.*

Y/ *... oradan çocukların top **oynadıklarına** üzene üzene **bakıyordu**.*
(SÇ, Ekim 1953, sa.2, s.4) Çeviri
D/ *... oradan çocukların top **oynamalarını** üzene üzene **seyrediyordu**.*

Y/ *Ben köprünün direklerinde **gezebilirim**.*
(SÇ, Ocak 1953, sa.5, s.1) Çeviri
D/ *Ben köprünün direklerinde **yürüyebilirim**.*

Y/ *Tren **süratla yürüyor**.*
(SÇ, Eylül 1951, sa.1, s.9) Hüseyin Süleyman

D/ *Tren süratla yol alıyor.*

Y/ *13 yıl zarfında inşa edilen bu piramitte, yüzbinden fazla köle sıralı olarak işlemişlerdir.*

(SÇ, Eylül 1951, sa.1, s.12) Çeviri

D/ *13 yıl zarfında inşa edilen bu piramitte, yüzbinden fazla köle devamlı (olarak*) işlemişlerdir.*

Y/ *Korkuyorum bu badava sucuklar, çok pahalıya tutulmasın.*

(SÇ, Ocak 1952, sa.5, s.8) Çeviri

D/ *Korkuyorum bu badava sucuklar, çok pahalıya mal olmasın.*

Y/ *Dersleri birlikte yapar ve serbest saatlarda beraber oynarlar.*

(SÇ, Eylül 1953, sa.1, s.6)

D/ *Dersleri birlikte yapar ve boş zamanlarında beraber oynarlar.*

Y/ *Sahra halkının yaşayışında kuyular yani pınarlar çok önemlidir.*

(SÇ, Ocak 1952, sa.5, s.6)

D/ *Sahra halkının yaşamında (hayatında) kuyular yani pınarlar çok önemlidir.*

Y/ *Beşinci Kongre ... Belgrad'ta tutulmuştur.*

(SÇ, Ekim 1952, sa.2, s.3) Fahri Kaya

D/ *Beşinci Kongre ... Belgrad'ta yapılmıştır.*

Y/ *Ali amca yaşlarını çekerek.*

(SÇ, May1953, sa.9, s.12) Kenan Rıfat

D/ *Ali amca yaşlarını silerek.*

Y/ *Güngör çok başka türlü olmuştur.*

(SÇ, Kasım 1955, sa.3, s.2) Çeviri

D/ *Güngör çok değişmiştir.*

Y/ *Son dersi yine o tuttu.*

(SÇ, Ocak 1956, sa.5, s.4)

D/ *Son dersi yine o yaptı.*

Y/ *Fakat tanımalıyım ki o benden fazla çalışır, fazla bilirdi...*

(SÇ, Ocak 1956, sa.5, s.4)

D/ *Fakat itiraf etmeliyim ki o benden fazla çalışır, fazla bilirdi.*

Y/ *... onlara Kızılkaç hakkında anlatmış ...*

(SÇ, Şubat 1956, sa.6, s.14)

D/ *... onlara Kızılkaç hakkında bilgi vermiş ...*

Y/ Bu oturumun **büyükliğini** hepimiz bilir ...
(SÇ, 1957, Kasım 1957, sa.3, s.2) Çeviri
D/ Bu oturumun **önemini** hepimiz bilir ...

Y/ Bihaç'ta AVNOY'un birinci oturumu **tutulmuştu**.
(SÇ, Kasım 1957, sa.3, s.2) Çeviri
D/ Bihaç'ta AVNOY'un birinci oturumu **yapılmıştı**.

Y/ 1951 yılı "Tefeyyüz" sergisinde "**Orkestre**" resmini **sermişti**.
(SÇ, 1958, Mar, sa.7, s.1)
D/ 1951 yılı "Tefeyyüz" sergisinde "**Orkestre**" resmini **sergilemişti**.

Y/ Niki, Üsküp, Belgrat, Zagreb gibi büyük kentlerimizde **resimlerini sermiştir**.
(SÇ, 1958, Mar, sa.7, s.1) Çeviri
D/ Niki, Üsküp, Belgrat, Zagreb gibi büyük kentlerimizde **resimlerini sergilemiştir**.

Y/ – Eee, şimdi bu tavşandan güzel bir **akşamlık** yapacağım – demiş.
(SÇ, 1975, Mayıs, sa.9, s.29) Rehaettin Nebi
D/ – Eee, şimdi bu tavşandan güzel bir **akşam yemeği** yapacağım – demiş.

Y/ Binlerce boğazdan hep bir anda yükselen "**Tito, Tito**" **alkışları**, uçak motörlerinin iniltisini boğuyordu.
(SÇ, 1978, Kasım, sa.3, s.5) Güler Selim
D/ Binlerce boğazdan hep bir anda yükselen "**Tito, Tito**" **sözleri**, uçak motörlerinin iniltisini boğuyordu.

Y/ Her tarafta **alkışlar** yayıldı "Tito, Tito, Tito!"
(SÇ, 1979, Mayıs-Haziran, sa.9-10, s.6) Enver İlyas
D/ Her tarafa **sesler** yayıldı "Tito, Tito, Tito!"

Y/ Parası olan **emniyetli insanlar** ondan et alırlardı ...
(SÇ, 1979, Mart, sa.7, s.7) Recep Bugariç
D/ Parası olan **ehemmiyetli insanlar** ondan et alırlardı ...

Y/ **Beklediklerimizi özürleyeceğiniz** inancıyla tümünüze başarılar dilerim.
(SÇ, 1979, Nisan, sa.8, s.2)
D/ **Beklentilerimizi karşılayacağınız** inancıyla tümünüze başarılar dilerim.

Y/ Kızın gözleri **şınıladı**.
(SÇ, 1986, Aralık, sa.4, s.9) Avni Abdullah
D/ Kızın gözleri **ışıldadı**.

Y/ Öğrenciler öğretmenlerinin **sözlerini** dikkatla **izliyorlardı**.

(SÇ, 2000, Ekim, sa.2, s.7) Avni Abdullah

D/ Öğrenciler öğretmenlerinin **sözlerini** dikkatla **dinliyorlardı**.

Y/ **Kürkü**, üşümesini **birakmıyordu**.

(SÇ, 2001, Mart, sa.7, s.12)

D/ **Kürkü**, üşümesini **engelliyordu**.

Y/ **Hele günün** hep bir ağızdan **cıvıdamalarını**.

(SÇ, 2003, Şubat, sa.6, s.4) Salih Lika

D/ **Hele gündüzün** hep bir ağızdan **cıvıdamalarını**.

Y/ **Bilyana sözümü** ve **düşüncelerimi** yarıda **bıraktı**.

(SÇ, 2003, Mart, sa.7, s.7) Çeviri

D/ **Bilyana sözümü** ve **düşüncelerimi** **böldü**.

Y/ – *Bu teklif iyidir – dedi baba ve Cudiye sordu:*

– **Kanıyor musun ?**

– **Kanıyorum** – diye yanıtladı Cudi.

(SÇ, 2003, Nisan, sa.8, s.16)

D/ – *Bu teklif iyidir – dedi baba ve Cudiye sordu:*

– **Kabul ediyor musun ?**

– **Kabul ediyorum** – diye yanıtladı Cudi.

Y/ Özgeçmişinizi kısaca **söyler miydiniz ?**

(SÇ, 1991, Eylül, sa.1, s.4) Recep Bugariç

D/ Özgeçmişinizi kısaca **anlatır mıydınız ?**

Y/ – *Sen burada **ne arıyorsun be!** – diye sordu.*

(SÇ, Eylül 1967, sa.1, s.7) Fahri Kaya

D/ – *Sen burada **ne yapıyorsun be!** – diye sordu.*

Y/ *Ben Ayten'i bilirim, ille de öbürünü **arayacaktır**, o pahalısını ...*

(SÇ, Eylül 1967, sa.1, s.28) Lütfi Seyfullah

D/ *Ben Ayten'i bilirim, ille de öbürünü **isteyecektir**, o pahalısını ...*

Y/ *Bende para yoktur, babandan **ara**.*

(SÇ, Ekim 1967, sa.2, s.7) İskender Müzbeğ

D/ *Bende para yoktur, babandan **iste**.*

Y/ *Dedesinden **para aramayı** düşündü.*

(SÇ, Ekim 1967, sa.2, s.7) İskender Müzbeğ

D/ *Dedesinden **para istemeyi** düşündü.*

Y/ *Orhan, okula giderken annesinden tatlı aradı.*
(SÇ, Kasım 1967, sa.3, s.10) Necati Zekirya
D/ *Orhan, okula giderken annesinden tatlı istedi.*

Y/ *Sahilde işliyen insanlar nehirde birinin boğulmakta olduğunu anlayınca, kayıkla imdadına koştular ve köylüyü kurtardılar.*
(SÇ, Ekim 1953, sa.21 s.14) Çeviri
D/ *Sahilde çalışan insanlar nehirde birinin boğulmakta olduğunu anlayınca, kayıkla imdadına koştular ve köylüyü kurtardılar.*

Y/ ... bu çocuğa hediyeler verilmesini kültür bakanlığına **verdiği** raporunda **aramıştı.**
(SÇ, Ocak 1953, sa.5, s.5) Enver Tuzcu
D/ ... bu çocuğa hediyeler verilmesini kültür bakanlığına **sunduğu** raporda **istemişti.**

Y/ ... bunun içindir ki, yine idarehanede **işlemeği** kararlaştırdım.
(SÇ, Eylül 1951, sa.1, s.2) Güner
D/ ... bunun içindir ki, yine idarehanede **çalışmaya** karar verdim.

Y/ 13 yıl zarfında inşa edilen bu piramitte, yüzbinden fazla köle sıralı olarak **işlemişlerdir.**
(SÇ, Eylül 1951, sa.1, s.12) Çeviri
D/ 13 yıl zarfında inşa edilen bu piramitte, yüzbinden fazla köle sıralı olarak **çalışmışlardır.**

Y/ **İşleyip** zengin oldum ve şimdi yüz bin dolar param var.
(SÇ, Kasım 1951, sa.3, s.8)
D/ **Çalışıp** zengin oldum ve şimdi yüz bin dolar param var.

Y/ Çünkü şimdi gramafonlar da elektrikle **işlemektedir.**
(SÇ, Aralık 1951, sa.4, s.14)
D/ Çünkü şimdi gramafonlar da elektrikle **çalışmaktadır.**

Y/ "Oğlum o zamanlarda parti gizli olarak **işliyordu**"
(SÇ, Ekim 1952, sa.2, s.3) Fahri Kaya
D/ "Oğlum o zamanlarda parti gizli olarak **çalışıyordu**"

Y/ Fakat Komünistler işkenceden korkmıyarak eski idareyi yıkmak için **işlemişlerdir.**
(SÇ, Ekim 1952, sa.2, s.3) Fahri Kaya
D/ Fakat Komünistler işkenceden korkmıyarak eski idareyi yıkmak için **çalışmışlardır.**

Y/ *Cüceler işliyor, pamuk preses onlara yemek hazırlıyor.*
(SÇ, Kasım 1955, sa.3, s.4) Hüseyin Süleyman
D/ *Cüceler çalışıyor, pamuk preses onlara yemek hazırlıyor.*

Y/ *... açığöz olmamızı aradı.*
(SÇ, 1972, Kasım, sa.3, s.6) Şükrü Ramo
D/ *... açığöz olmamızı istedi.*

Y/ *Bulgar askeri için buğday, arpa, mısır, et ve deri toplamamızı aradı.*
(SÇ, 1972, Kasım, sa.3, s.6) Şükrü Ramo
D/ *Bulgar askeri için buğday, arpa, mısır, et ve deri toplamamızı istedi.*

Y/ *... satıcıdan Zdravko'yu aradık.*
(SÇ, 1983, Nisan, sa.8, s.8) Avni Engüllü
D/ *... satıcıdan Zdravko'yu sorduk*

Y/ *Leyla yüzünü buruşturdu, annesinden ne ararsa, kardeşi daha çok arıyordu.*
(SÇ, 1991, Ekim, sa.2, s.7) Avni Abdullah
D/ *Leyla yüzünü buruşturdu, annesinden ne istese, kardeşi daha fazasını istiyordu.*

Y/ *Öğrencilerin yarısı parmak kaldırıp söz aradı.*
(SÇ, 2001, Ocak, sa.5, s.7) Hümaşah Vardar
D/ *Öğrencilerin yarısı parmak kaldırıp söz istedi.*

3. Yanlış Yazılan Kelimeler

Bu başlık altında yazım yanlışları olan kelimeleri ele alınmıştır.

Yanlış yazılan kelimelerin hemen hemen hepsinin, yabancı dillerden dilimize girmiş kelimeler olduğu fark edilmiştir.

Yabancı asıllı kelimelerin ve hatta bazı Türkçe kelimelerin yazımında hataların yapılmaması için her zaman titiz davranılmalı ve sözlük ile yazım kılavuzlarından yararlanılmalıdır. Aksi takdirde, özellikle değişmeli olarak iki dil kullanan bir toplumun yazım yanlışları yapmaması imkânsızdır.

Y/ *Yanlız benim fikrimce iki cümlede yanlış var.*
(SÇ, Kasım 1951, sa.3, s.6) Şevki Mahmut
D/ *Yalnuz benim fikrimce iki cümlede yanlış var.*

Y/ **Numrolarımın** beş olduğundan ...

(SÇ, Ocak 1952, sa.5, s.2)

D/ **Notlarım** beş olduğundan ...

Y/ Korkuyorum bu **badava** sucuklar, çok pahalıya tutulmasın.

(SÇ, Ocak 1952, sa.5, s.8) Çeviri

D/ Korkuyorum bu **bedava** sucuklar, çok pahalıya tutulmasın.

Y/ Sırada durmayıp arkadaşlarına dokunuyor, lastik topu gibi sığıyor, **cakedini** çıkarıp ...

(SÇ, Eylül 1955, sa.1, s.8)

D/ Sırada durmayıp arkadaşlarına dokunuyor, lastik topu gibi sığıyor, **ceketini** çıkarıp ...

Y/ ... üstünde bir **caket**, bir de kopuk pantolonları vardı ...

(SÇ, Ocak 1956, sa.5, s.4)

D/ ... üstünde bir **ceket**, bir de kopuk pantolonları vardı ...

Y/ **Hartadaki** siyah çizgi yoldaş Tito 'nun geçtiği yerleri göstermektedir.

(SÇ, Ocak 1956, sa.5, s.1)

D/ **Haritadaki** siyah çizgi yoldaş Tito 'nun geçtiği yerleri göstermektedir.

Y/ Onlara **gazos**, malina, **bonbone** ve çikolata taşırken, salonun köşesinden Hırvatistan başkanı V. Bakariç seslendi:

(SÇ, Ocak 1956, sa.5, s.1)

D/ Onlara **gazoz**, malina, **bonbon** ve çikolata taşırken, salonun köşesinden Hırvatistan başkanı V. Bakariç seslendi:

Y/ ... "YUGOHROM" elektrometal **kombinatını** Makedonya hicra heyetinin başkanı Lazar Kolişevski sıralı işine koyverdi.

(SÇ, 1957, Kasım, sa.3, s.3) Çeviri

D/ ... "YUGOHROM" elektrometal **kombinasını** Makedonya hicra heyetinin başkanı Lazar Kolişevski sıralı işine koyverdi.

Y/ ... "YUGOHROM" elektrometal kombinatını Makedonya **hicra** heyetinin başkanı Lazar Kolişevski sıralı işine koyverdi.

(SÇ, 1957, Kasım, sa.3, s.3) Çeviri

D/ ... "YUGOHROM" elektrometal kombinatını Makedonya **icra** heyetinin başkanı Lazar Kolişevski sıralı işine koyverdi.

Y/ **Komesarın** ağır uykulara daldığını görünce ...

(SÇ, 1957, Ara, sa.4, s.4) Çeviri

D/ **Komiserin** ağır uykulara daldığını görünce ...

Y/ *Teneffüz zili çaldımı, öğrencilerde bir sabırsızlık olur.*
(SÇ, 1958, Ocak, sa.5, s.7) Hamdi Mürsel
D/ *Teneffüs zili çaldımı, öğrencilerde bir sabırsızlık olur.*

Y/ *Sokaklar, kiramitler hatta ağaçlar bile karlar altındaydı.*
(SÇ, 1958, Eylül, sa.1, s.4) Hüseyin Süleyman
D/ *Sokaklar, kiremitler hatta ağaçlar bile karlar altındaydı.*

Y/ *Çok defa, Avrupa hartasını masasına koyar, ağabeyinin hediye ettiği küçük
gemiyle harta üstünde deniz gezileri yapardı.*
(SÇ, 1958, Eylül, sa.1, s.5) İbrahim Abdullah
D/ *Çok defa, Avrupa haritasını masasına koyar, ağabeyinin hediye ettiği küçük
gemiyle harita üstünde deniz gezileri yapardı.*

Y/ *Bu gemiler bütün tirenleri içine alır ...*
(SÇ, 1958, Eylül, sa.1, s.8)
D/ *Bu gemiler bütün trenleri içine alır ...*

Y/ *... çiftçiler toprağı tiraktörle sürüyor ...*
(SÇ, 1958, Aralık, sa.4, s.5)
D/ *... çiftçiler toprağı traktörle sürüyor ...*

Y/ *Pioner guruplarında üyeyiz.*
(SÇ, 1958, Aralık, sa.4, s.11)
D/ *Pioner gruplarında üyeyiz.*

Y/ *Kalbı hızlı hızlı çarpıyor, göksü ise heyecanla kabarıp iniyordu.*
(SÇ, 1959, Nisan, sa.8, s.5) Mustafa Karahasan
D/ *Kalbı hızlı hızlı çarpıyor, göğsü ise heyecanla kabarıp iniyordu.*

Y/ *Tirende başka sevinç, otobüste başka sevinç vardı.*
(SÇ, 1959, Mayıs, sa.9, s.13)
D/ *Trende başka sevinç, otobüste başka sevinç vardı.*

Y/ *Sarayevo'ya tirenle değil otobüsle yol aldık.*
(SÇ, 1969, Eylül, sa., s.22) Lütfi Seyfullah
D/ *Sarayevo'ya trenle değil otobüsle yol aldık.*

Y/ – *Ne var olsun, millet hayini!*
(SÇ, 1975, Mayıs, sa.9, s.7) Recep Murat
D/ – *Ne var olsun, millet haini!*

Y/ *Taşınan giyimler zamana göre pratik ve sipordur.*

(SÇ, 1978, Kasım, sa.3, s.21)

D/ *Taşınan giyimler zamana göre pratik ve **spordur**.*

Y/ ***Spikör** haberlerin sonunda yarın havanın açık olması beklendiğini söyledi.*

(SÇ, 1978, Eylül-Ekim, sa.1-2, s.10) Fahri Kaya

D/ ***Spiker** haberlerin sonunda yarın havanın açık olması beklendiğini söyledi.*

Y/ ... süngüsünü Liman hocanın **göksüne** dayadı.

(SÇ, 1972, Kasım, sa.3, s.6) Şükrü Ramo

D/ ... süngüsünü Liman hocanın **göğsüne** dayadı.

Y/ *Yok eğer öğretmeniniz sizi **gurup gurup** gitmenizi serbest bırakmışsa ...*

(SÇ, 1973, Mart, sa.7, s.5)

D/ *Yok eğer öğretmeniniz sizi **grup grup** gitmenizi serbest bırakmışsa ...*

Y/ *Kuytu bir gölge altında yerleştirilen **kanabeye** oturur .*

(SÇ, 1982, Eylül, sa.1, s.6) Enver İlyas

D/ *Kuytu bir gölge altında yerleştirilen **kanepeye** oturur .*

Y/ *Kuytu gölge altındaki **kanabe** de bomboştı.*

(SÇ, 1982, Eylül, sa.1, s.6) Enver İlyas

D/ *Kuytu gölge altındaki **kanepe** de bomboştı.*

Y/ *İnsanlar **kümü küme** toplanmış ...*

(SÇ, 1982, Eylül, sa.1, s.14) Enver İlyas

D/ *İnsanlar **küme küme** toplanmış ...*

Y/ *Blaça'nın yıkık bir kerpiç duvarına **yafte** takmışlar.*

(SÇ, 1985, Ekim, sa.2, s.4) Şükrü Ramo

D/ *Blaça'nın yıkık bir kerpiç duvarına **yafıt** takmışlar.*

Y/ ***Herkez**in yavrusunu yanlışlıksız tam yuvasına götürdüğüm günler ...*

(SÇ, 1985, Ekim, sa.2, s.10) Enver İlyas

D/ ***Herkesin** yavrusunu yanlışlıksız tam yuvasına götürdüğüm günler ...*

Y/ ***Herkez** bir yana dağılıp koştu.*

(SÇ, 1985, Ocak, sa.5, s.4) Enver İlyas

D/ ***Herkes** bir yana dağılıp koştu.*

Y/ *Nitekim Caner durumu anlattıktan, hele hele **bomboneleri** onlarla
paylaştıktan sonra ...*

(SÇ, 1985, Ocak, sa.5, s.4) Enver İlyas

D/ Nitekim Caner durumu anlattıktan, *hele hele bonbonları (bonbon şekerlerini) onlarla paylaştıktan sonra ...*

Y/ ... okula **herkezden** önce varırdı.
(SÇ, 1988, Eylül, sa.1, s.16) Esad Bayram
D/ ... okula **herkesden** önce varırdı.

Y/ **Henüs** okula gitmediğinden ...
(SÇ, 1991, Kasım, sa.3, s.6) Avni Engüllü
D/ **Henüz** okula gitmediğinden ...

4. Gereksiz Yere Kullanılan Kelimeler

“Eşanlamlı dil öğelerinin bir arada kullanılması ya da görevi olmayan bir sözcüğe yazıda yer verilmesi, anlatımın gücünü azaltır.”¹⁰ (Hatiboğlu, 2000, s. 226)

Y/ *Deftersiz, kitapsız, kalemsiz olarak derse başladılar.*
(SÇ, 1958, Eylül, sa.1, s.3) Fahri Kaya
D/ *Deftersiz, kitapsız, kalemsiz derse başladılar.*

Y/ *Çocuk ona doğru gülümsedi.*
(SÇ, 1986, Eylül, sa.1, s.5) M. Klinçe
D/ *Çocuk ona gülümsedi.*

Y/ *Bu olgu bizleri oldukça çok sevindirmektedir.*
(SÇ, 2000, Kasım, sa.3, s.2) Enver Ahmet
D/ *Bu olgu bizleri çok sevindirmektedir.*

Y/ *Ayıcık hemen birdenbire kendini iyi hissetmeye başladı.*
(SÇ, 2001, Mart, sa.7, s.12)
D/ *Ayıcık birdenbire kendini iyi hissetmeye başladı.*

Y/ *Çünkü bütün öteki ayılar, hepsi kendilerini üşütmüşlerdi.*
(SÇ, 2001, Mart, sa.7, s.12)
D/ *Çünkü bütün öteki ayılar kendilerini üşütmüşlerdi.*

Y/ *Elinde babasının henüz aldığı yeni çantasıyla gururlanıyordu.*
(SÇ, 2002, Eylül, sa.1, s.6) N Hafız

¹⁰ Necip A. Hatiboğlu, *Üniversitede Türk Dili Dersleri Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 226.

D/ *Elinde babasının aldığı yeni çantasıyla gururlanıyordu.*

Y/ *Bu kalabalık içinde ilk kez gelen yeni öğrencilerden başka, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri de vardı aralarında.*

(SÇ, 2002, Eylül, sa.1, s.6) N. Hafız

D/ *Aralarında, ilk kez gelen yeni öğrencilerden başka, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri de vardı.*

Y/ *Bana öyle geliyor ki, bu küçük yıldızlar karanlıktan korkuyorlar sanki.*

(SÇ, 2002, Aralık, sa.4, s.16)

D/ *Bu küçük yıldızlar karanlıktan korkuyorlar sanki.*

SONUÇ

Yazılarda etkinliği azaltan faktörlerin başında dil ve anlatım hataları gelir. Bu hatalar çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilir. Çalışma esnasında ele alınan Makedonya Türklerinin yazı dilinde sözcük düzeyindeki dil yanlışlarının oluşmasında başta gelen nedenlerden biri dil etkileşimidir. Dil etkileşimi sonucunda ortaya çıkan aksaklıkların özellikle çeviri yazılarında yoğunlaştığı görülmüştür. Farklı anlatım yollarına ve olanaklarına sahip olan Makedoncadan Türkçeye yapılan çeviriler esnasında, Makedonca sözcükler dilimize motamot (birebir) çevrilmiş, dolayısıyla Türkçe sözcükler gerçek anlamları ile değil, yanlış anlamlar üstlenerek okyucunun karşısına çıkmıştır. Hataların bir kısmı da, o yıllarda Türkiye ile yaşanan kopukluğun ve dolayısıyla standart Türkiye Türkçesi ile direkt ilişkilerin olmayışı sonucu olarak, Türk dil bilgisinin ve bilincinin yeterince gelişmiş olmamasından kaynaklanmıştır.

Ancak son yıllarda ulaşım ve iletişim imkânlarının hızla gelişmesi Makedonya'daki soydaşı ana vatan ile daha önce hiç olmadığı kadar yakınlaştırmıştır. Türkiye'nin, Kuzey Makedonya'da, dil, kültür, eğitim gibi alanlarda ilişkilerinin ciddi gelişme kaydettiğini ve bu alanlarda etkisinin her geçen gün arttığını görülmektedir. Bu yakınlaşma doğal olarak Makedonya Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki farkların azalmasını da sağlamıştır. Makedonya Türklerinin yazı dilinde yapılan dil hatalarının ne ölçüde azaldığını, nasıl bir gelişme yaşandığını ortaya koymak için, bu alanda yeni ve geniş çaplı çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Bu çalışmalar, sadece Makedonya'da Türk dilinde yayınlanmış yazılı metinler ile sınırlı kalmamalı, Türkçe ilk, orta ve yüksek öğrenim gören öğrencilerin yazılı anlatımlarını da içeren bir proje niteliğinde kapsamalıdır.

İki dilli ve çok dilli ortamlarda yaşayan toplumların gerek konuşma gerekse yazı dilinin, diğer dillerin etkisine maruz kalmaması için sürekli araştırılıp geliştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- AHMET, O. (2004). Морфосинтакса на Турските говори од Охридско - Преспанкиот регион. Докторска теза. Филолошки Факултет “Блаже Конески”, Скопје.
- AKALIN, Ş.H. (2009). Gaspıralı İsmail Beyin Dilde Birlik Ülküsünden Ortak İletişim Türkçesine. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi, 4517, 543-555.
- AKAR, A. (2011). “Ağızlardaki (-dıklığın) Zarf-Fiil Ekinin Yapısı / Structure of Gerund Suffix (- dıklığın) in Dialects”, TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Gürer Gülsevin Armağanı), Volume 6/1, Winter 2011, www.turkishstudies.net, DOI Number :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1882, p. 305-309
- BRENDEMOEN, B. (2008). “Anadolu Ağızlarındaki Sözdizimi Üzerine Bir Not / A Note on Syntax in Anatolian Dialect”, TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Türkiye Turkish Dialects), Volume 3/3, Spring 2008, www.turkishstudies.net, DOI Number :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.336, p. 166-175
- DEMİR, N. (2003). Kıbrıs Ağızı Üzerine Çeşitlemeler. *Türk Dili*, 614/Şubat, 203-208.
- ECKMANN, J. (1960). Dinler (Makedonya) Türk Ağızı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 189-204.
- ECKMANN, J. (1962). Kumanova Türk Ağızı. *Németh Armağanı*. Ankara, 111-144.
- GÜNŞEN, A. (2010). “Rumeli Ağızlarının Söz Dizimi Üzerine-I (Makedonya ve Kosova Dil Etkileşimi Ve Makedonya Türklerinin Yazı Dilinde Çekimsiz Fiiller Üzerine 971 Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/6 Spring2014 Türk Ağızları Örneği) / On Syntax of Rumelian Dialects-I (The Example of Macedonian and Kosovan Turk Dialects)”, Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (-Eski Oğuz Türkçesi- Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ Adına), Volume 5/1, Winter 2010, www.turkishstudies.net, DOI Number :http://dx.doi.org/10.7827/ TurkishStudies.1267, p. 462-490
- GÜLSEVİN, G. (2009). “Rumeli Türkçesi Çerçevesinde Türk ve Balkan Dillerinin Etkileşimi / On the Mutual Interaction of Turkish and Balkan Languages in the Rumelia Region”, Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Ahmet

Hülya SKUKA- Taner GÜÇLÜTÜRK
Makedonya Türklerinin Yazı Dilinde Sözcük Düzeyinde Yapılan Dil Yanlışları
Lexical Errors in The Written Language of The Macedonian Turks

- Buran Armağani), Volume 4/8, Fall 2009, www.turkishstudies.net, DOI Number :<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.937>, p. 48-64
- HASAN, H. (1995). Kocacık (Makedonya) Ağzının Özellikleri. Sesler, Üsküp, 297.
- İBRAHİM, N. (1997). Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü-Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yeni Türk Dili), Ankara.
- KAKUK, S. (1972). Le Dialecte Turc D'ohrid En Macedoine. Acta Orientalia Hungarica, 26, 227-282.
- KARAHAN, L. (2007). Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi, 791, 9-18.
- KATONA, L.K. (1969). Le Dialecte Turc de la Macédoine de L'ouest. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Ankara: TDK, 57-194.
- KORKMAZ, Z. (2005). Türk dünyası ve ortak yazı dili konusu. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi, 216, 189-197.
- NÉMETH, G. (1983). Bulgaristan Türk Ağzlarının Sınıflandırılması Üzerine. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1980-1981, 113-167.
- WEINREICH, U. (1953). Languages in Contact. New York. 1953, 1.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.
- ПУЛЕВСКИ, Ђ.М. (1873). Речник от четири јазика: I. српско-албански - II. арбанскиарнаутски -III. турски - IV. грчки. Београд. Државна штампарија.
- ПУЛЕВСКИ, Ђ.М. (1875). Речник от три језика: С. Македонски - Албански - Турски (Lugat Üç Lisaniden: Misniymance - Arnaudçes ve S. Makedonluces) - књига II, Београд: Државна штампарија.